

Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟ ΕΧΘΡΟΠΡΑΞΙΩΝ (Φεβρουάριος 2007)

Συγγραφέας: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΥΛΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

I. Εισαγωγή

Η διεθνής κοινότητα διαπιστώνοντας ότι η πολιτιστική κληρονομιά και η φυσική κληρονομιά απειλούνται ολοένα και περισσότερο, όχι μόνο από τη συνήθη φθορά, αλλά και από την εξέλιξη της κοινωνικής και οικονομικής ζωής και θεωρώντας ότι η φθορά ή η εξαφάνιση κάποιου από τα αγαθά αυτά καθιστά «ολεθρίως πτωχότερη την κληρονομιά όλων των λαών του κόσμου» υπέγραψε στο Παρίσι στις 16 Νοεμβρίου του 1972 τη «Σύμβαση για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς^[1]». Με τον όρο «διεθνής προστασία» νοείται η καθιέρωση ενός συστήματος διεθνούς συνδρομής προς τα κράτη-μέλη της Σύμβασης για την προστασία της κληρονομιάς αυτής.

Σύμφωνα με τη Σύμβαση, με τον όρο *πολιτιστική κληρονομιά (Cultural Heritage)* νοούνται:

α) τα μνημεία, δηλαδή αρχιτεκτονικά έργα, σημαντικά έργα γλυπτικής και ζωγραφικής, έργα ή κατασκευές αρχαιολογικού χαρακτήρα, επιγραφές, σπήλαια και σύνολα έργων παγκόσμιας αξίας, από ιστορική, καλλιτεχνική ή επιστημονική άποψη, (π.χ. το Ταζ Μαχάλ στην Ινδία),

β) τα σύνολα *οικοδομημάτων*, δηλαδή ομάδες κτιρίων μεμονωμένων ή ενοτήτων (οικισμών), τα οποία λόγω της αρχιτεκτονικής τους, της ομοιογένειάς τους ή της θέσης τους, έχουν παγκόσμια αξία από ιστορική, καλλιτεχνική ή επιστημονική άποψη, (π.χ. η πόλη Πέτρα της Ιορδανίας, η Ακρόπολη, η Φλωρεντία, η Βενετία, κ.λπ.),

γ) τα *τοπία*, δηλαδή έργα του ανθρώπου ή συνδυασμός έργων του ανθρώπου και της φύσης, καθώς και εκτάσεις, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι αρχαιολογικοί χώροι, που έχουν παγκόσμια αξία από άποψη ιστορική, αισθητική, εθνολογική και ανθρωπολογική (το Μοντ Σεν Μισέλ και ο κόλπος του Σεν Μαλό, στη Γαλλία, τα Μετέωρα στην Θεσσαλία, κ.ά.).

Με τον όρο *φυσική κληρονομιά (Natural Heritage)*, νοούνται:

α) *φυσικά μνημεία* αποτελούμενα από φυσικούς ή βιολογικούς σχηματισμούς ή από ομάδες τέτοιων σχηματισμών που έχουν παγκόσμια αξία από αισθητική ή επιστημονική άποψη (π.χ. ο μεγάλος κοραλλιογενής ύφαλος στην Αυστραλία),

β) *γεωλογικοί και φυσιογραφικοί σχηματισμοί* και ακριβώς καθορισμένες περιοχές που αποτελούν την κατοικία απειλούμενων ζωικών και φυτικών ειδών, παγκόσμιας αξίας από επιστημονική άποψη ή από ανάγκη διατήρησης (π.χ. τα νησιά Γκαλαπάγκος στον Ειρηνικό ωκεανό),

γ) *φυσικά τοπία* ή ακριβώς καθορισμένες φυσικές περιοχές, παγκόσμιας αξίας από επιστημονική άποψη, από ανάγκη διατήρησης ή από άποψη φυσικού κάλλους (π.χ. οι καταρράκτες Ιγκουασού στα σύνορα Αργεντινής και Βραζιλίας).

Με τη Σύμβαση του 1972 συστήθηκε η Επιτροπή για την Παγκόσμια Κληρονομιά (World Heritage Committee), που αποτελείται από εμπειρογνώμονες-αντιπροσώπους 21 κρατών-μελών^[2], οι οποίοι εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση των κρατών που επικύρωσαν τη Σύμβαση. Έργο της Επιτροπής αυτής είναι, μεταξύ άλλων, ο προσδιορισμός των φυσικών και πολιτιστικών θέσεων εξαιρετικής οικουμενικής αξίας, οι οποίες περιλαμβάνονται στον Κατάλογο της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, σύμφωνα με κριτήρια που η ίδια έχει καθιερώσει.

Τα κριτήρια για την αξιολόγηση των υποψηφιοτήτων μέχρι και το 2004 χωρίζονταν σε δύο ομάδες, που περιελάμβαναν έξι κριτήρια για την πολιτιστική και τέσσερα κριτήρια για τη φυσική κληρονομιά. Από το 2005 με την έγκριση νέων κατευθυντήριων γραμμών, τα πολιτιστικά και φυσικά κριτήρια ενοποιήθηκαν. Έτσι, κάθε μνημείο και χώρος αξιολογείται σύμφωνα με τα δέκα ενοποιημένα κριτήρια και πρέπει:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Κριτήρια ένταξης στον Κατάλογο της UNESCO

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΤΟΝ ΚΑΤΑΛΟΓΟ ΤΗΣ UNESCO

Πολιτιστικά κριτήρια

Φυσικά κριτήρια

Κατευθυντήριες Γραμμές 2002

(i)

(ii)

(iii)

(iv)

(v)

(vi)

(i)

(ii)

(iii)

(iv)

Κατευθυντήριες Γραμμές 2005

(i)

(ii)

(iii)

(iv)

(v)

(vi)

(viii)

(ix)

(vii)

(x)

i. να αντιπροσωπεύει ένα μοναδικό καλλιτεχνικό επίτευγμα, ένα αριστούργημα του δημιουργικού πνεύματος του ανθρώπου ή

ii. να έχει ασκήσει μεγάλη επίδραση για ένα χρονικό διάστημα ή σε μία πολιτιστική περιοχή του κόσμου, στις εξελίξεις της αρχιτεκτονικής, της μνημειακής τέχνης ή της

πολεοδομίας και της χωροταξίας ή

iii. να αποτελεί μία μοναδική, ή τουλάχιστον εξαιρετική μαρτυρία μιας πολιτιστικής παράδοσης ή ενός πολιτισμού που υφίσταται ή που έχει εξαφανισθεί ή

iv. να είναι ένα εξαιρετο δείγμα ενός τύπου κτιρίου ή αρχιτεκτονικού συνόλου ή τοπίου, που απεικονίζει σημαντικό στάδιο της ανθρώπινης ιστορίας ή

v. να είναι ένα εξαιρετο δείγμα ενός παραδοσιακού οικισμού ή μιας χρήσης γης ή θάλασσας που αντιπροσωπεύει ένα πολιτισμό ή πολιτισμούς ή την αλληλεπίδραση του ανθρώπου με το περιβάλλον του ή

vi. να συνδέεται άμεσα ή απτά με γεγονότα ή ζωντανές παραδόσεις, με ιδέες ή με πεποιθήσεις, με καλλιτεχνικά ή λογοτεχνικά έργα εξαιρετικής οικουμενικής αξίας ή

vii. να περιλαμβάνει μοναδικά φυσικά φαινόμενα ή περιοχές εξαιρετικής φυσικής ομορφιάς και αισθητικής σημασίας ή

viii. να αποτελεί μοναδικό παράδειγμα που αντιπροσωπεύει σημαντική περίοδο της ιστορίας της γης, συμπεριλαμβανομένης της ιστορίας της ζωής, σημαντικών συνεχιζόμενων γεωλογικών διαδικασιών στη διαμόρφωση των τοπίων ή να διαθέτει σημαντικά γεωμορφολογικά ή φυσιογραφικά χαρακτηριστικά ή

ix. να αποτελεί μοναδικό παράδειγμα αντιπροσωπευτικό μιας σημαντικής και συνεχιζόμενης οικολογικής και βιολογικής εξέλιξης και ανάπτυξης του χερσαίου χώρου, των υδάτινων αποθεμάτων, των παράκτιων και των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και των κοινοτήτων της χλωρίδας και πανίδας ή

x. να περιλαμβάνει τους σημαντικότερους φυσικούς βιότοπους για την επιτόπια συντήρηση της βιολογικής ποικιλομορφίας, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που περιέχουν απειλούμενα είδη σημαντικής παγκόσμιας αξίας από την άποψη της επιστήμης ή της συντήρησης.

Μέχρι τον Δεκέμβριο του 2006 στον Κατάλογο της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς είχαν περιληφθεί 830 θέσεις από 138 κράτη.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. Ένταξη μνημείων και τόπων στον Κατάλογο ανά έτος [\[3\]](#)

A/A

ΕΤΟΣ

ΑΡΙΘΜΟΣ

A/A/

ΕΤΟΣ

ΑΡΙΘΜΟΣ

1978

12

1993

32

1979

44

1994

29

1980

26

1995

29

1981

28

1996

37

1982

24

1997

46

1983

28

1998

30

1984

22

1999

48

1985

31

2000

61

1986

18

2001

31

1987

42

2002

9

1988

36

2003

24

1989

7

2004

34

1990

17

2005

24

1991

23

2006

22

1992

21

ΠΗΓΗ: UNESCO/World Heritage List (2006), Επεξεργασία-απεικόνιση: Δ. Μυλωνόπουλος

Από τις 830 θέσεις οι 644 είναι πολιτιστικές, οι 162 φυσικές και οι 24 μικτές[4]. Αξίζει να σημειωθεί ότι η χώρα μας έχει εντάξει στον Κατάλογο μόλις 16 θέσεις, οι τελευταίες από τις οποίες (ο αρχαιολογικός χώρος των Μυκηνών και της Τίρυνθας και το ιστορικό κέντρο, το μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου και το σπήλαιο της Αποκάλυψης στην Πάτμο) εντάχθηκαν το 1999. Από τα λοιπά κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης[5], η Αυστρία έχει 8 θέσεις, το Βέλγιο 9 θέσεις, η Ολλανδία 7, το Λουξεμβούργο 1, η Γαλλία 30, η Γερμανία 32, η Ιρλανδία 2, το Ηνωμένο Βασίλειο 27, η Ιταλία 40 (σ' αυτές δεν περιλαμβάνεται και η Αγία Έδρα, η οποία αποτελεί ξεχωριστή θέση και ορισμένα σημεία στο ιστορικό κέντρο της Ρώμης), η Δανία 4, η Πορτογαλία 13, η Ισπανία 39, η Εσθονία 2, η Λετονία 2, η Λιθουανία 4, η Κύπρος 3, η Μάλτα 3, η Πολωνία 13, η Σλοβακία 5, η Σλοβενία 1, η Ουγγαρία 8, η Τσεχία 12, η Σουηδία 14 και η Φινλανδία 7.

Νόμος και Φύση

Αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη
<https://nomosphysics.org.gr>

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. Θέσεις παγκόσμιας φυσικής κληρονομιάς

A/A

X Ω Ρ Α

ΘΕΣΕΙΣ

Αίγυπτος

1

Αιθιοπία

1

Ακτή Ελεφαντοστού

3

Αργεντινή

4

Αυστραλία

11

Βενεζουέλα

1

Βιετνάμ

2

Βολιβία

1

Βουλγαρία

2

Βραζιλία

7

Γαλλία

1

Γερμανία

1

Γουινέα

1

Δανία

1

Δομίνικος

1

Εκουαδór

2

Ελβετία

2

Ζάμπια

1

Ζιμπάμπουε

2

ΗΠΑ

12

Ιαπωνία

3

Ινδία

5

Ινδονησία

4

Ισπανία

2

Ιταλία

1

Καμερούν

1

Καναδάς

8

Κεντροαφρικανική Δημοκρατία

1

Κένυα

2

Κίνα

5

Κολομβία

2

Κόστα Ρίκα

3

Κούβα

2

Κροατία

1

Λαϊκή Δημ. του Κονγκό

5

Λευκορωσία

1

Μ. Βρετανία

4

Μαδαγασκάρη

1

Μαλαισία

2

Μαλάουι

1

Μαυριτανία

1

Μεξικό

3

Μογγολία

1

Μοντενέγκρο

1

Μπαγκλαντές

1

Μπελίζ

1

Ν. Αφρική

3

Ν. Ζηλανδία

2

Νεπάλ

2

Νησιά Σολομώντα

1

Νίγηρας

2

Νορβηγία

2

Ομάν

1

Ονδούρα

1

Ουγγαρία

1

Ουγκάντα

2

Παναμάς

3

Περού

2

Πολωνία

1

Πορτογαλία

1

Ρουμανία

1

Ρώσικη Ομοσπονδία

8

Σάντα Λουτσία

1

Σενεγάλη

2

Σεϋχέλλες

2

Σλοβακία

1

Σλοβενία

1

Σουηδία

1

Σουρινάμ

1

Σρι Λανκα

1

Ταϊλάνδη

2

Τανζανία

4

Τυνησία

1

Φιλιππίνες

2

Φινλανδία

1

ΠΗΓΗ: UNESCO (2006). World Heritage List.

Επεξεργασία, απεικόνιση: Δ. Μυλωνόπουλος

II. Η παγκόσμια κληρονομιά σε κίνδυνο

Παράλληλα με τον Κατάλογο της UNESCO, υπάρχει ένας ακόμη Κατάλογος, αυτός της κληρονομιάς σε κίνδυνο[6]. Καθώς τα φυσικά και πολιτιστικά αγαθά εκτίθενται σε μια σειρά από κινδύνους τόσο ανθρωπογενούς προέλευσης, όπως είναι οι *ένοπλες συγκρούσεις και οι πόλεμοι*, η πολεοδομική και τουριστική ανάπτυξη, η εκτέλεση μεγάλων δημόσιων ή ιδιωτικών έργων κ.ά. όσο και φυσικής προέλευσης, όπως είναι η φθορά από το χρόνο, οι σεισμοί, οι πλημμύρες, κ.λπ. η UNESCO εντάσσει τις πλέον απειλούμενες περιοχές στον «Κατάλογο της Παγκόσμιας Κληρονομιάς σε Κίνδυνο». Η ένταξη αυτή σημαίνει ότι λαμβάνονται ιδιαίτερα μέτρα προστασίας για «πιθανούς» ή «βέβαιους» κινδύνους[7]. Πιθανοί είναι οι κίνδυνοι οι οποίοι μπορεί να

επιφέρουν αρνητικά αποτελέσματα στις πολιτιστικές αξίες της τοποθεσίας, ενώ βέβαιοι είναι συγκεκριμένες ή αποδεδειγμένα επικείμενες απειλές[8]. Η UNESCO σε συνεργασία με το κράτος, στο έδαφος του οποίου βρίσκεται η τοποθεσία, λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα για την πρόληψη, την προστασία ή την αποκατάσταση στην περίπτωση που ήδη έχουν προκληθεί βλάβες.

Μέχρι και το 2006 στον Κατάλογο της UNESCO είναι καταχωρημένα 31 μνημεία «σε κίνδυνο». Μία χώρα μπορεί να επιδιώξει να εντάξει ένα μνημείο ή ένα χώρο στον κατάλογο αυτό προκειμένου να προκαλέσει το ενδιαφέρον της διεθνούς κοινότητας στα προβλήματα προστασίας που αντιμετωπίζει και να επιτύχει τη συνδρομή ειδικών επιστημόνων για το σκοπό αυτό. Άλλες χώρες αντίθετα αποφεύγουν την εγγραφή στον Κατάλογο, καθώς τη θεωρούν υποτιμητική γι' αυτές.

Καθώς οι *ένοπλες συγκρούσεις και οι πόλεμοι* αποτελούν τους μεγαλύτερους κινδύνους για πολλές περιοχές, η UNESCO αναλαμβάνει διεθνή εκστρατεία αποκατάστασης των πληγέντων μνημείων. Χαρακτηριστική περίπτωση είναι αυτή της Παλιάς πόλης του Ντουμπρόβνικ στην Κροατία[9], η οποία τον Νοέμβριο και τον Δεκέμβριο του 1991 υπέστη σοβαρές βλάβες από εχθρικά πυρά. Η πόλη εντάχθηκε άμεσα στον Κατάλογο των Πολιτιστικών Αγαθών σε Κίνδυνο και η UNESCO παρείχε τεχνική και οικονομική βοήθεια στην κυβέρνηση της Κροατίας για την αποκατάσταση των προσόψεων των κτιρίων και την αναστύλωση των παλατιών. Αποτέλεσμα της αποκατάστασης ήταν τον Δεκέμβριο του 1998 η πόλη να διαγραφεί από τον Κατάλογο των Πολιτιστικών Αγαθών σε Κίνδυνο.

Ανάλογα παραδείγματα μνημείων της παγκόσμιας φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς που έχουν ενταχθεί στον Κατάλογο, καθώς έχουν υποστεί βλάβες από ένοπλες συγκρούσεις είναι η κοιλάδα Bamiyan του Αφγανιστάν, όπου υπάρχουν διάσπαρτα εγκαταλελειμμένα εκρηκτικά, ενώ μεγάλο μέρος της δεν είναι προσβάσιμο λόγω της ύπαρξης ναρκών, και τα εθνικά πάρκα του Κονγκό[10].

III. Η διεθνής προστασία σε περίοδο εχθροπραξιών

Η διεθνής κοινότητα αντιλαμβανόμενη ότι η διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς έχει μεγάλη σημασία για όλους τους λαούς της γης αποφάσισε να ενισχύσει την «προστασία» με τη μορφή Διεθνούς Σύμβασης. Το έργο της επεξεργασίας της Σύμβασης αυτής ανέλαβε Διεθνής Οργανισμός, η UNESCO. Αποτέλεσμα αυτής της επεξεργασίας υπήρξε η «*Σύμβαση για την Προστασία των Πολιτιστικών Αγαθών σε περίπτωση Ένοπλης Σύρραξης*».

Η Σύμβαση υπογράφηκε στη Χάγη, στις 14 Μαΐου του 1954 και είναι γνωστή ως Σύμβαση της Χάγης[11]. Με αυτή γίνεται αποδεκτό ότι οι βλάβες που προκαλούνται στα πολιτιστικά αγαθά κάθε λαού στον οποίο ανήκουν, αποτελούν πλήγματα στην πολιτιστική κληρονομιά όλης της ανθρωπότητας, με δεδομένο ότι κάθε λαός συνεισφέρει με το δικό του τρόπο στον παγκόσμιο πολιτισμό. Με τον όρο *πολιτιστικά αγαθά* νοούνται «τα κινητά και ακίνητα αγαθά που έχουν μεγάλη σημασία για την πολιτιστική κληρονομιά κάθε λαού». Ανάμεσα σ' αυτά περιλαμβάνονται τα μνημεία της αρχιτεκτονικής, της τέχνης ή της ιστορίας, εκκλησιαστικά και κοσμικά, οι αρχαιολογικές τοποθεσίες, τα οικοδομικά συγκροτήματα, τα χειρόγραφα, τα βιβλία, κ.λπ., αλλά και τα οικοδομήματα (μουσεία, βιβλιοθήκες, κ.λπ.) που στεγάζουν μόνιμα ή προσωρινά κινητά αγαθά και τα κέντρα των πόλεων στα οποία βρίσκονται σημαντικά κινητά και ακίνητα πολιτιστικά αγαθά[12].

Η Σύμβαση της Χάγης καλύπτει τόσο την περίοδο ειρήνης όσο και την περίοδο πολέμου. Τα κράτη-μέλη υποχρεούνται σε καιρό ειρήνης να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Τέτοια μέτρα είναι, μεταξύ άλλων, η δημιουργία καταλόγων της κινητής και ακίνητης πολιτιστικής κληρονομιάς, η σήμανση ορισμένων κτιρίων και μνημείων με το ειδικό σήμα της Σύμβασης, η δημιουργία ειδικών μονάδων αρμόδιων για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, η ευρεία διάδοση των διατάξεων της Σύμβασης στις στρατιωτικές δυνάμεις, στους επιφορτισμένους με την επιβολή του νόμου, στους επαγγελματίες της πολιτιστικής κληρονομιάς και στο ευρύ κοινό.

Αν και η διεθνής κοινότητα έχει προβεί σε ρυθμίσεις σχετικά με την προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς σε περίοδο πολέμου δεν υπάρχει ανάλογη μέριμνα για την προστασία της Παγκόσμιας Φυσικής Κληρονομιάς που κινδυνεύει εξίσου, αν όχι και περισσότερο. Καθώς η ανθρωπότητα κατά τη διάρκεια πολέμων και γενικά ενόπλων συγκρούσεων πάντοτε μετρά απώλειες ανθρώπινων ζωών

(στρατιωτών και αμάχων), καταστροφή πόλεων και περιουσιών, το φυσικό περιβάλλον συχνά παραμένει ένα από τα μη προβεβλημένα «θύματα» του πολέμου[13]. Η περιβαλλοντική βλάβη αναφέρεται στη ρύπανση του αέρα, των υδάτων και της γης, την ανεξέλεγκτη λεηλασία των φυσικών πόρων από τους εμπολέμους και στις αρνητικές επιπτώσεις των μαζικών μετακινήσεων των προσφύγων στους υδάτινους πόρους, στη βιοποικιλότητα και στα οικοσυστήματα. Το πρόβλημα είναι πιο σημαντικό, καθώς υπάρχει σύνδεση μεταξύ φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Υπάρχει άμεση σύνδεση των φυσικών πόρων, των τοπικών διαλέκτων, των συμβόλων, των τελετουργιών και της καθημερινής ζωής των ανθρώπων. Σε ορισμένες περιπτώσεις τα αποτελέσματα είναι μακροπρόθεσμα αναστρέψιμα. Σημαντικότερα όμως είναι τα προβλήματα αν οι βλάβες αφορούν μνημεία της Παγκόσμιας Φυσικής Κληρονομιάς και αν οι βλάβες είναι μη αναστρέψιμες.

IV. Μελέτη περιπτώσεων

α. Λίβανος

Ο Λίβανος είναι κράτος της νοτιοδυτικής Ασίας στην ανατολική ακτή της Μεσογείου. Η περιοχή του Λιβάνου, σύμφωνα με ενδείξεις κατοικείται από τη Λίθινη Εποχή. Η χώρα έχει εγγράψει πέντε θέσεις στον Κατάλογο της UNESCO ως τμήματα της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς[14]. Οι θέσεις αυτές είναι η Anjar (1984), το Μπααλμέκ/Ηλιόπολις (1984), η Βίβλος (1984), η Τύρος (1984) και η Ιερή κοιλάδα και το δάσος των κέδρων του Θεού (1998). Η κοιλάδα αποτελεί μια από τις πρώτες χριστιανικές μοναστικές εγκαταστάσεις στον κόσμο και τα μοναστήρια που υπάρχουν στην περιοχή βρίσκονται σε θέσεις μοναδικής ομορφιάς. Στην περιοχή υπάρχουν επίσης κατάλοιπα του μεγάλου δάσους των κέδρων του Λιβάνου, που στην αρχαιότητα ήταν περιζήτητα για την κατασκευή θρησκευτικών κτιρίων[15].

Η χώρα έχει κατά καιρούς εμπλακεί σε ένοπλη σύρραξη με το γειτονικό Ισραήλ

με πιο πρόσφατη αυτή του 2006. Η σύγκρουση αυτή προκάλεσε σημαντικές καταστροφές στην πόλη της Βηρυτού αλλά και σε πολλά από τα μνημεία της Πολιτιστικής της Κληρονομιάς. Το μεγαλύτερο πρόβλημα προέκυψε από το πλήγμα σε παράκτιο εργοστάσιο παραγωγής ενέργειας που βομβαρδίστηκε τον Ιούλιο του 2006, όταν δημιουργήθηκε γιγάντια πετρελαιοκηλίδα που απείλησε μεγάλα τμήματα ακτών της ανατολικής Μεσογείου, μεταξύ των οποίων και το αρχαίο λιμάνι της Βίβλου.

Οι αρχές της χώρας ζήτησαν επειγόντως τη βοήθεια της UNESCO, προκειμένου να καθαρισθεί η πετρελαιοκηλίδα γύρω από τα οικοδομήματα πολιτιστικής κληρονομιάς και τις εγκαταστάσεις του αρχαίου λιμανιού κατά μήκος της ακτογραμμής της Βίβλου. Η επιτροπή εμπειρογνομόνων που μετέβη στην περιοχή[16] παρατήρησε ότι πολλά σημαντικά μνημεία της πολιτιστικής κληρονομιάς του Λιβάνου δεν επλήγησαν από την πρόσφατη σύρραξη[17]. Παρά τις περιορισμένες ζημιές στην πολιτιστική κληρονομιά, οι εμπειρογνώμονες διαπίστωσαν ότι πρέπει να γίνουν επεμβάσεις σε πολλές περιοχές, ώστε να διαφυλαχθεί και να αναζωογονηθεί η κληρονομιά αυτή. Οι σημαντικότερες ζημιές που προκλήθηκαν από τη σύρραξη, καταγράφηκαν στην Βίβλο, η οποία επλήγη από την πετρελαιοκηλίδα που διέρρευσε από το εργοστάσιο παραγωγής ενέργειας στη Jiyeh, ένα οικολογικό πρόβλημα που επηρεάζει ολόκληρη την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Αποφασίσθηκε η άμεση απορρύπανση των βάσεων δύο μεσαιωνικών πύργων και άλλων παράκτιων αρχαιολογικών χώρων με μη μηχανικές μεθόδους. Για τον καθαρισμό απαιτήθηκε εργασία 25 ατόμων που απασχολήθηκαν για δέκα εβδομάδες, αφού προηγουμένως τα άτομα εκπαιδεύτηκαν ειδικά για το έργο αυτό για μια περίπου εβδομάδα. Το κόστος της επιχείρησης ανήλθε στα 100.000 δολ. ΗΠΑ.

Στην περίπτωση του Λιβάνου τα μέτρα προστασίας που προτάθηκαν ήταν η παρακολούθηση της κατάστασης των θέσεων, η εκπαίδευση του αρμόδιου προσωπικού, η δημιουργία χάρτη των πολιτιστικών περιοχών, η ευαισθητοποίηση των εμπολέμων και η υποχρέωσή τους να σεβασθούν τα πολιτιστικά αγαθά που προστατεύονται από τη Συνθήκη της Χάγης (την οποία έχουν επικυρώσει τόσο ο Λίβανος όσο και το Ισραήλ). Επίσης ανακοινώθηκε η, σε πρώτη φάση, παροχή βοήθειας 70.000 δολ. (ΗΠΑ), για τη λήψη άμεσων μέτρων για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς[18].

Πρέπει βέβαια να σημειωθεί ότι και άλλοι διεθνείς φορείς παρενέβησαν στην περίπτωση του Λιβάνου. Έτσι μετά την έναρξη των πολεμικών συγκρούσεων μεταξύ

Λιβάνου και Ισραήλ η Διεθνής Επιτροπή της Κυανής Ασπίδας (ICBS), στις 21 Ιουλίου 2006, προέβη σε δήλωση «για την απειλούμενη πολιτιστική κληρονομιά από τη σύγκρουση στη Μέση Ανατολή». Στη δήλωση αυτή τονίζεται η ανεκτίμητη σημασία της πολιτιστικής κληρονομιάς για κάθε κοινότητα, αλλά και για την ανθρωπότητα, υπενθυμίζεται το ευάλωτο των πολιτιστικών αγαθών (μνημείων, γραπτών κειμένων, αρχείων κ.λπ.) στις πολεμικές συρράξεις και επισημαίνεται ότι αν αυτά υποστούν βλάβη ή καταστραφούν οι παρούσες, αλλά και οι μελλοντικές γενεές της περιοχής δεν θα μπορούν να αντιληφθούν την πολιτιστική τους ταυτότητα με την πλήρη έννοιά της.

Αν και η ICBS αντιλαμβάνεται ότι υπάρχουν άλλα ανταγωνιστικά ενδιαφέροντα στην περίοδο του πολέμου, ανάμεσα στα οποία και οι απώλειες σε ανθρώπινες ζωές, τονίζει ότι το διεθνές δίκαιο απαγορεύει τη χρήση πολιτιστικών αγαθών για στρατιωτικούς σκοπούς ή για να θωρακισθούν στρατιωτικοί στόχοι. Καλεί όλα τα μέρη να σεβασθούν τις πρόνοιες της Συνθήκης της Χάγης του 1954 για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών σε περίοδο πολέμου και τα δύο Πρωτόκολλα του 1977 που καλούν τις χώρες να μην λάβουν από πρόθεση κανένα μέτρο που μπορεί να βλάψει άμεσα ή έμμεσα την πολιτιστική και φυσική κληρονομιά που βρίσκεται στην περιοχή αρμοδιότητας άλλων χωρών που μετέχουν στη Σύμβαση. Πρέπει να επισημανθεί ότι το Ισραήλ και ο Λίβανος έχουν επικυρώσει και τις δύο Συμβάσεις.

β. Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό

Η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό (πρώην Ζαΐρ) με έκταση 2.344.885 τ.χλμ. είναι η δεύτερη μεγαλύτερη χώρα στην υπο-σαχάρια Αφρική. Λόγω του ισημερινού κλίματος και της χαμηλής πληθυσμιακής πυκνότητας η χώρα διαθέτει ένα από τα μεγαλύτερα τροπικά δάση στον κόσμο, όπου διαβιούν πολλά απειλούμενα είδη, όπως οι πυγμαίοι πίθηκοι (bonobo), οι γορίλλες, τα οκάπι, καθώς επίσης και μεγάλες σαβάνες όπου διαβιούν καμηλοπαρδάλεις, λιοντάρια και ρινόκεροι[19]. Το 1974 η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό ήταν μια από τις πρώτες χώρες που επικύρωσαν τη Σύμβαση για την Προστασία της Παγκόσμιας Φυσικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Από το

1979 μέχρι το 1996 ενέταξε στον Κατάλογο της UNESCO πέντε Εθνικά Πάρκα[20] το Virunga (1979), το Garamba[21] (1980), το Kahuzi-Biega (1981), το Salonga (1984) και το Okapi Faunal Reserve (1996).

Το 1994 η χώρα ενεπλάκη σε πολεμική σύρραξη που είναι γνωστή ως η σύρραξη της περιοχής των Μεγάλων Λιμνών. Οι συνέπειες των συγκρούσεων, όπως ο πολλαπλασιασμός των όπλων και των πυρομαχικών, οι μαζικές μετακινήσεις πληθυσμών, οι εισβολές, οι αποστασίες και η γενική απουσία νομικών κανόνων, η ανεξέλεγκτη εκμετάλλευση των φυσικών πηγών, του ορυκτού πλούτου και των πόρων του εδάφους και η αυξανόμενη χρήση των Εθνικών Πάρκων ως καταφυγίων των προσφύγων, αλλά και των εμπολέμων αποτέλεσαν απειλή για την ίδια την ύπαρξη των περιοχών αυτών[22]. Επιπρόσθετα, η αναταραχή στις γειτονικές χώρες, όπως ο μακροχρόνιος εμφύλιος στο Νότιο Σουδάν, οι συγκρούσεις στην Ουγκάντα, και ο εμφύλιος πόλεμος και η γενοκτονία στη Ρουάντα επηρέασαν τις περιοχές που συνορεύουν με τα Εθνικά Πάρκα Garamba, Kahuzi-Biega και Virunga. Από το 1996 η ΛΔΚ ενεπλάκη σε εμφύλιο πόλεμο με αποτέλεσμα, λόγω των αλλαγών που συνέβησαν, όλο το προσωπικό των Εθνικών Πάρκων να αφοπλισθεί και να σταματήσουν όλες οι περίπολοι για λαθροθήρες. Το 1997 η νέα κυβέρνηση υποστήριξε την προστασία των Πάρκων, τα οποία σταδιακά άρχισαν να ανακάμπτουν με την υποστήριξη της UNESCO και των λοιπών οργανώσεων. Το 1998 όμως ένας δεύτερος πόλεμος οδήγησε σε πολιτική αστάθεια με πολλές ομάδες ανταρτών και πολιτικών ομάδων να κατέχουν διαφορετικά τμήματα της χώρας. Αν και σε πολιτικό επίπεδο έχουν υπάρξει θετικές εξελίξεις, καθώς έχει εγκατασταθεί κυβέρνηση πολιτικής ενότητας, παρά ταύτα στις ανατολικές περιοχές της χώρας (όπου υπάρχουν τέσσερις από τις πέντε θέσεις της Παγκόσμιας Φυσικής Κληρονομιάς) η κατάσταση παραμένει ασταθής και έκρυθμη.

Αποτέλεσμα των πολεμικών συγκρούσεων ήταν να αρχίσουν να ασκούνται ασφυκτικές πιέσεις στα πέντε Εθνικά Πάρκα της χώρας και σταδιακά και οι πέντε θέσεις να τεθούν από την UNESCO στον Κατάλογο της Παγκόσμιας Κληρονομιάς σε Κίνδυνο (το Εθνικό Πάρκο Virunga το 1994, το Εθνικό Πάρκο Garamba το 1996, το Εθνικό Πάρκο Kahuzi-Biega, το Okapi Faunal Reserve το 1997 και το Εθνικό Πάρκο Salonga το 1999), όπου παραμένουν μέχρι σήμερα. Η UNESCO θεώρησε ότι οι ένοπλες συρράξεις απειλούσαν άμεσα ή έμμεσα την Παγκόσμια Φυσική Κληρονομιά των Θέσεων. Ειδικότερα, οι κίνδυνοι προέρχονταν από την εξάπλωση των όπλων και των ναρκών στα Εθνικά Πάρκα[23] από τη κατάληψη των εθνικών πάρκων από τα

αντιμαχόμενα στρατεύματα, από την έλλειψη συνόρων μεταξύ των περιοχών, από την αύξηση της λαθροθηρίας και από την ένταση των δημογραφικών πιέσεων λόγω της αύξησης του αριθμού των προσφύγων και των συνεχών συγκρούσεων μεταξύ των τοπικών κοινοτήτων[24].

Το μεγαλύτερο πρόβλημα παρατηρήθηκε στο Εθνικό Πάρκο Virunga, όπου σφαγιάσθηκαν ιπποπόταμοι από τους αντάρτες Mai Mai. Η UNESCO και οι λοιποί φορείς έλαβαν μέτρα, προκειμένου να σταματήσει το λαθραίο κυνήγι που απειλεί με εξάλειψη τους πληθυσμούς των ιπποπόταμων στο Εθνικό Πάρκο[25]. Κινητοποίησαν τις αρχές της χώρας και την ειρηνευτική δύναμη των Η.Ε. στη ΛΔΚ (United Nations Mission in the DEC/MONUC). Έτσι συμφωνήθηκε να οργανωθούν περιπολίες από την ειρηνευτική δύναμη των Η.Ε. στο Β. Κίνυ, ώστε να μετριασθεί η λαθροθηρία στις περιοχές της Παγκόσμιας Κληρονομιάς. Εξασφάλισαν την ανταλλαγή πληροφοριών με την Ουγκάντα που συνορεύει με την προστατευόμενη περιοχή, ώστε αυτή να παρεμβαίνει σε κάθε περίπτωση που απαιτείται. Υπήρξε έγγραφο διάβημα της UNESCO στον ειδικό αντιπρόσωπο του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ ζητώντας τη συνεργασία του προσωπικού του MONUC, ώστε να απομακρυνθούν οι ένοπλες δυνάμεις από το Πάρκο.

Σύμφωνα με τον επίσημο απολογισμό της διαμάχης σε όλες τις θέσεις της Παγκόσμιας Φυσικής Κληρονομιάς:

Εκτελέσθηκαν περισσότεροι από 100 φύλακες των Εθνικών Πάρκων, από το 1996 μέχρι το 2000, καθώς οι αντιμαχόμενες παρατάξεις δεν πίστευσαν στην ουδετερότητά τους[26]. Μειώθηκε ο πληθυσμός των ιπποπόταμων στο Εθνικό Πάρκο Virunga. Οι ιπποπόταμοι σφαγιάσθηκαν, προκειμένου να χρησιμοποιηθούν ως τροφή ή για εμπόριο. Ο αριθμός τους μειώθηκε από τα 29.000 που υπήρχαν προ του 1996 στα 1.300 μετά το 2000. Ανάλογη μείωση καταγράφηκε και στους πληθυσμούς άλλων προστατευόμενων ειδών π.χ. οι ελέφαντες στα βαθύπεδα του Εθνικού Πάρκου Kahuzi-Biega μειώθηκαν κατά 90% (Πίνακας 4.4).

Καταλήφθηκαν περιοχές του Εθνικού Πάρκου Virunga από πρόσφυγες. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να υπάρξει ο κίνδυνος εξάλειψης σπάνιων ειδών της χλωρίδας του Πάρκου, καθώς οι πρόσφυγες εκτός από το κυνήγι και την αλιεία, προέβησαν και στην εκχέρωση εδαφών για αγροτική εκμετάλλευση, υλοτομία και ορυχειακή

εκμετάλλευση.

Μειώθηκε ο πληθυσμός του λευκού ρινόκερου στο πάρκο Garamba. Μάλιστα η Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO υποστήριξε ότι αν μέχρι τον Ιανουάριο του 2006 δεν είχε επανακάμψει ο πληθυσμός του λευκού ρινόκερου, η περιοχή θα έπαυε να θεωρείται μοναδικής αξίας και θα εξεταζόταν η πιθανότητα διαγραφής της από τον Κατάλογο[27]. Ο κίνδυνος αυτός έχει απομακρυνθεί προσωρινά μετά την έκθεση της επιτροπής που συστάθηκε για να εξετάσει την κατάσταση του πληθυσμού του λευκού ρινόκερου στο Πάρκο. Παρ' όλα αυτά, ο κίνδυνος εξακολουθεί να υφίσταται, καθώς καταγράφηκαν μόνο τρεις λευκοί ρινόκεροι στην περιοχή.

Καταλήφθηκαν τα Εθνικά Πάρκα από ενόπλους που τα χρησιμοποιούν για καταυλισμό. Παράλληλα οι ένοπλες ομάδες επιδόθηκαν στο κυνήγι των προστατευόμενων ειδών και στη πώληση του κρέατος και του ελεφαντόδοντου, προκειμένου να χρηματοδοτήσουν την αγορά όπλων και του εξοπλισμού για τη συνέχιση των συγκρούσεων. Η υπερεκμετάλλευση είχε ως αποτέλεσμα τη δραματική μείωση του αριθμού των ελεφάντων π.χ. μόνο από το Εθνικό Πάρκο Οκαρί εξάχθηκαν, με τη συναίνεση των ενόπλων, 6 τόνοι ελεφαντόδοντου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4. Κατάσταση της πανίδας της Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό

4.1. Εθνικό Πάρκο Virunga

ΕΙΔΗ

Προ του 1996

Κατά τη διάρκεια του πολέμου

Μετά το 2000

Παρατηρήσεις

Γορίλες

324

359

384 (Οκτ. 2003)

λαθροθηρία μικρών γορίλων, συλλογή μπαμπού...

Ελέφαντες (κεντρικός τομέας)

470

486

265

λαθροθηρία για κρέας και ελεφαντόδοντο

Ιπποπόταμοι

29.000

1.309 (2003)

λαθροθηρία για το κρέας και εμπόριο

Βούβαλοι

9.700 (1981)

2.240 (Νοε. 2003)

λαθροθηρία για το κρέας και εμπόριο

4.2. Εθνικό Πάρκο Garamba

ΕΙΔΗ

Πριν τον πόλεμο (1996)

Κατά τη διάρκεια του πολέμου

Μετά τον πόλεμο

Παρατηρήσεις

Ρινόκεροι

29

26 (1998)

30 (2002)

14-20 (Ιουλ 2004)

50% των ζώων σφαγιάσθηκαν για τα κέρατα

Καμηλοπαρδάλεις

178

144 (1998)

118 (2000)

62

λαθροθηρία για τρόπαια

Ελέφαντες

11.175

5.878 (1998)

5.983 (2000)

6.848

λαθροθηρία ενόπλων για κρέας και ελεφαντοστού

Βούβαλοι

25.242

7.772 (1998)

13.281 (2002)

14.480

περιορισμός της λαθροθηρίας ρινόκερων, ελεφάντων & καμηλοπαρδάλων

Ιπποπόταμοι

3.601

786 (1998)

3.036

»

4.3. Okapis Fauna Reserve

ΕΙΔΗ

Πριν το 1996

Κατά τη διάρκεια του πολέμου

Μετά το 2000

Παρατηρήσεις

Οκάπι

3.900-6.350

3.900-6.350

?

συντάσσεται κατάλογος

Ελέφαντες

4.750-6.000

3.800

?

»

Χιμπαντζήδες

7.500-12.000

6.000-10.000

?

»

4.4. Εθνικό Πάρκο Kahuzi-Biega (τομείς σε χαμηλό και μεγάλο υψόμετρο)

ΕΙΔΗ

Πριν το 1996

Κατά τη διάρκεια του πολέμου

Μετά το 2002

Παρατηρήσεις

Γορίλες

250 (υψίπεδα)

130 (υψίπεδα)

78 (υψίπεδα)

λαθροθηρία

Γορίλες

3.000 (βαθύπεδα)

έλλειψη στοιχείων

έλλειψη στοιχείων

λαθροθηρία

Ελέφαντες

800 (υψίπεδα)

25 (υψίπεδα)

7 (υψίπεδα)

λαθροθηρία ενόπλων

Ελέφαντες

8.000 (βαθύπεδα)

έλλειψη στοιχείων

έλλειψη στοιχείων

»

Για το Εθνικό Πάρκο Salonga δεν υπάρχουν σχετικοί κατάλογοι.

ΠΗΓΗ: UNESCO/WHC (2005). *World Heritage Papers 17*. "Promoting and Preserving Congolese Heritage. Linking Biological and Cultural Diversity". Proceedings of the Conference and Workshops/ UNESCO, 13-17 September 2004, p.113

Προκειμένου να αντιμετωπισθεί η κατάσταση αυτή το 2000 η UNESCO και το United Nation's Foundation/UNF, θεμελίωσαν ένα τετραετές καινοτόμο πιλοτικό πρόγραμμα με τίτλο «Διατήρηση της Βιοποικιλότητας σε περιοχές ένοπλης σύρραξης:

Διατήρηση της Παγκόσμιας Κληρονομιάς της Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό».

Για την υλοποίηση του προγράμματος συνολικής αξίας 2.9 εκατ. δολαρίων δραστηριοποιήθηκαν πολλοί και διαφορετικοί φορείς και συγκεκριμένα η UNESCO, το Ινστιτούτο Προστασίας της Φύσης του Κονγκό (Institut Congolais de la Conservation de la Nature/ICCN), πολλές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ), καθώς και η Γερμανική Τεχνική Συνεργασία (German Technical Cooperation/GTZ). Το σχέδιο εγκρίθηκε τον Νοέμβριο του 1999 και έθεσε «γραμμές μάχης», ώστε να αποτραπεί η ταχύτατη καταστροφή της βιοποικιλότητας και η εξάλειψη των προστατευόμενων περιοχών. Η κυβέρνηση του Βελγίου[28] ήταν η πρώτη που ένωσε τις δυνάμεις της με το Σχέδιο (UNF Project), προσφέροντας 300.000 € για περίπου 4 χρόνια με έναρξη το 2000. Τα χρήματα αυτά χορηγήθηκαν στις κοινότητες για την υποστήριξη δραστηριοτήτων προστασίας της φυσικής κληρονομιάς μέσα και γύρω από τις πέντε περιοχές Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO[29].

Από τότε υπήρξε μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τα επιτεύγματα του Σχεδίου UNESCO/UNF/DRC και υπάρχει πιθανότητα υποστήριξης του σχεδίου από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Παγκόσμια Τράπεζα. Το UNF και η Κυβέρνηση του Βελγίου συνεχίζουν να παρέχουν ενθάρρυνση και υποστήριξη, καθώς και επιστημονικό προσωπικό και συντονισμό στην εφαρμογή του «Πλαισίου Πρωτοβουλίας της Λεκάνης του Κονγκό», που ξεκίνησε τον Αύγουστο του 2002.

Η στρατηγική που ακολουθήθηκε αφορούσε δύο επίπεδα:

α) σε διεθνές επίπεδο αφορούσε την πολιτική υποστήριξη τόσο στη κυβέρνηση του Κονγκό για την προστασία των περιοχών όσο και στα γειτονικά κράτη που εμπλέκονται στην υπάρχουσα σύγκρουση. Για το σκοπό αυτό, συγκεντρώνονται πληροφορίες για την κατάσταση προστασίας των περιοχών μέσω ενός προγράμματος παρακολούθησης.

β) Σε τοπικό επίπεδο προσφέρθηκε άμεση υποστήριξη σε δραστηριότητες προστασίας των περιοχών, κυρίως μέσω της παροχής μισθού ή bonus στους φύλακες των πάρκων που προσωρινά δεν λαμβάνουν μισθό από το κράτος, αλλά έχουν αποδείξει την αποφασιστικότητά τους να εξασφαλίζουν την προστασία των περιοχών. Δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στη βελτίωση της ικανότητας του προσωπικού να

εξασφαλίσει τις λειτουργίες διαχείρισης κάτω από τις δύσκολες συνθήκες της σύρραξης.

Στόχος του σχεδίου είναι η εξασφάλιση της προστασίας των θέσεων Φυσικής Κληρονομιάς της ΛΔΚ τόσο κατά τη διάρκεια των περιόδων του εμφυλίου πολέμου όσο και μακροπρόθεσμα, ενεργοποιώντας την οικονομική, τεχνική και διπλωματική υποστήριξη σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο για την ενίσχυση της Διατήρησης της Φυσικής Κληρονομιάς και του ICCN ως σύνολο. Το σχέδιο λειτουργεί επίσης ως εργαλείο «μάθησης», ώστε να δοθούν πληροφορίες για τις προσπάθειες και τους μηχανισμούς ανάπτυξης των μεθόδων προστασίας για τη διατήρηση και προστασία παρόμοιων θέσεων σε περιοχές όπου σημειώνονται συρράξεις σ' όλο τον κόσμο.

Συγκεκριμένα το πρόγραμμα στοχεύει στην:

Παροχή άμεσης ενίσχυσης, ιδιαίτερα μέσω της παροχής μισθών και κινήτρων στους φύλακες των πάρκων, αλλά και της προμήθειας βασικού εξοπλισμού. Το θέμα της μισθοδοσίας των φυλάκων των Πάρκων είναι ζωτικής σημασίας, καθώς λόγω της έκρυθμης κατάστασης και της διάσπασης λαμβάνουν ελάχιστο μισθό ή και καθόλου. Η ύπαρξη φύλαξης ωστόσο είναι σημαντική για τον περιορισμό των εισβολών στα πάρκα.

Προσπάθεια, μέσω της διπλωματικής οδού, να πεισθούν οι αρχηγοί των ενόπλων ομάδων και οι άλλες αρχές για την αναγκαιότητα εξασφάλισης ασφαλούς εργασιακού περιβάλλοντος για το προσωπικό φύλαξης των Πάρκων.

Εκπαίδευση του προσωπικού και εφαρμογή μακροπρόθεσμων προγραμμάτων κατάρτισης, επιτήρησης και ελέγχου.

Παρακολούθηση της μεταπολεμικής κατάστασης των Εθνικών Πάρκων και εναρμονισμένη παρακολούθηση της κατάστασης της βιοποικιλότητας στις θέσεις αυτές.

Παροχή συνεχούς επικοινωνίας με σκοπό τη διευκόλυνση της εθνικής και διεθνούς απόκρισης στις επείγουσες ανάγκες της προστασίας των περιοχών παγκόσμιας κληρονομιάς και τις ευρύτερες ανάγκες της συντήρησης βιοποικιλότητας στη ΛΔΚ.

Πρώθηση προγραμμάτων συνεργασίας, ώστε να υπάρχει υποστήριξη του σχεδίου από τις τοπικές κοινότητες για τη βελτίωση της προστασίας των πόρων.

Δημιουργία βιώσιμων οικονομικών μηχανισμών για τη μακροπρόθεσμη υποστήριξη των περιοχών.

Διαφύλαξη των συνόρων με το Σουδάν και την Ουγκάντα.

Παρόλα αυτά πρέπει ακόμη να γίνουν πολλά, ώστε να αποφευχθεί η εξάλειψη των πληθυσμών των ιπποπόταμων από το Εθνικό Πάρκο Virunga και να διατηρηθεί για τις επόμενες γενεές η ακεραιότητα των θέσεων που έχουν ενταχθεί στον Κατάλογο.

γ. Νίγηρας

Ο Νίγηρας ιστορικά αποτελούσε ένα από τα σταυροδρόμια για το εμπόριο αλατιού, σκλάβων και ελεφαντόδοντου, το οποίο για αιώνες πολλές αυτοκρατορίες, λαοί και νομαδικές φυλές προσπάθησαν να ελέγξουν. Στα τέλη του 19ου αιώνα άρχισε η αποίκιση των εδαφών από τους Γάλλους. Η χώρα απέκτησε την ανεξαρτησία της το 1960.

Στα βόρεια και τα βορειοανατολικά της χώρας απλώνεται η έρημος Σαχάρα και το Σαχέλ^[30], όπου εκτός από μερικές οάσεις η βλάστηση είναι ελάχιστη. Στα κεντρικά κυριαρχούν τα όρη Άιρ (Air). Στα νότια υπάρχει μια εύφορη δασώδης περιοχή, η οποία δέχεται αρκετές βροχοπτώσεις και την ευεργετική επίδραση του ποταμού Νίγηρα, ο οποίος συχνά υπερχειλίζει. Στα νοτιοδυτικά, υπάρχει μια από τις μεγαλύτερες λίμνες της Αφρικανικής Ηπείρου, η λίμνη Τσαντ, τα νερά της οποίας

«μοιράζονται» τέσσερις χώρες.

Ο Νίγηρας αναγνωρίζοντας τη σημασία της διατήρησης του φυσικού πλούτου για την επιβίωσή του, έχει δημιουργήσει ένα εθνικό πάρκο και ένα πάρκο διατήρησης της άγριας ζωής, τα οποία έχουν ενταχθεί στον Κατάλογο της Παγκόσμιας Φυσικής Κληρονομιάς της U.N.E.S.C.O., ως περιοχές που πρέπει να διατηρηθούν και να προστατευθούν[31]:

Το *Εθνικό Πάρκο W* εντάχθηκε στον Κατάλογο της U.N.E.S.C.O. το 1996. Η περιοχή βρίσκεται στον Νίγηρα και αποτελεί ουσιαστικά μία μεταβατική ζώνη από τη σαβάνα στις δασώδεις περιοχές. Η βιοποικιλότητα της περιοχής, την οποία διαρρέει ο Νίγηρας ποταμός, είναι πραγματικά εκπληκτική, ενώ ο ίδιος ο ποταμός αποτελεί σημαντικό βιότοπο για μεγάλο αριθμό πτηνών.

Το *Πάρκο στο όρος Άιρ και η έρημος Τένερε*, που εντάχθηκαν στον Κατάλογο της U.N.E.S.C.O. το 1991. Είναι η μεγαλύτερη σε έκταση προστατευόμενη περιοχή στην Αφρική, που καλύπτει έκταση 7,7 εκατομμυρίων εκταρίων. Περιλαμβάνει μία βραχώδη περιοχή ηφαιστειακής προέλευσης στο όρος Άιρ και μία περιοχή, μέσα στην έρημο της Σαχάρας την Τένερε (Tenere), που μοιάζει με το Σαχέλ, με ιδιαίτερο τοπικό κλίμα, χλωρίδα και πανίδα.

Η περιοχή του Πάρκου στο όρος Άιρ και η έρημος Τένερε υπέστησαν σοβαρές βλάβες λόγω των στρατιωτικών συγκρούσεων και της πολιτικής αναταραχής, με αποτέλεσμα η κυβέρνηση του Νίγηρα να ζητήσει την παρέμβαση της UNESCO για την προστασία της θέσης. Καθώς από τον Φεβρουάριο του 1992 κρατούνταν ως όμηροι έξι άτομα από το προσωπικό ασφαλείας του πάρκου και η κατάσταση ήταν γενικά έκρυθμη, η Επιτροπή της UNESCO αποφάσισε την εγγραφή της θέσης στον Κατάλογο της Παγκόσμιας Κληρονομιάς σε κίνδυνο. Μετά τη σύναψη συμφωνίας ειρήνης τον Απρίλιο του 1995, ξεκίνησε ένα πρόγραμμα από κοινού από το WWF και το JUCN για την επαναφορά της ομαλότητας στο πάρκο. Σύμφωνα με πρόσφατη αναφορά της ειδικής αποστολής που στάλθηκε για το σκοπό αυτό, το φθινόπωρο του 1998, προκύπτει ότι σημειώνεται ανάκαμψη της άγριας ζωής, εκτός από ορισμένες κοιλάδες όπου υπήρξε υπερεκμετάλλευση λόγω της συγκέντρωσης προσφύγων. Όμως η επιτροπή κατέγραψε τη συνεχιζόμενη απειλή για ορισμένα είδη, όπως τις στρουθοκαμήλους, καθώς ομάδες ανταρτών εμπορεύονται παράνομα τα ζώα και τα

προϊόντα τους (αυγά, φτερά, κ.λπ.). Σύμφωνα με τα στοιχεία της αποστολής, οι πληθυσμοί της στρουθοκαμήλου βρέθηκαν κατά 10% μειωμένοι σε σχέση με το 1990-1991[32].

Περαιτέρω η εφαρμογή της συνθήκης ειρήνης μεταξύ της κυβέρνησης και των ανταρτών επέτρεψε την εφαρμογή δράσεων αποκατάστασης των περιοχών που είχαν χρησιμοποιηθεί στο παρελθόν ως βάσεις ανταρτών, την ενίσχυση την παρακολούθησης και προστασίας της περιοχής, την εξασφάλιση της αναπαραγωγής των απειλούμενων στρουθοκαμήλων σε ασφαλείς περιοχές, την εκτίμηση των ζημιών στη χλωρίδα, την εγκατάσταση επιτροπής για την ανάπτυξη και διαχείριση της περιοχής και τέλος, την εκπαίδευση ομάδων προσωπικού όπως συνοριοφυλάκων, τελωνειακών κ.λπ. για θέματα απειλών της φυσικής κληρονομιάς.

V. Συμπέρασμα

Η προστασία της φυσικής κληρονομιάς απαιτεί τη κινητοποίηση όλων των δυνάμεων που δρουν σε τοπικό, κρατικό και διεθνές επίπεδο. Σημαντικό παράγοντα στην προσπάθεια αυτή αποτελεί τόσο η υποστήριξη από τον τοπικό πληθυσμό όσο και η ανάπτυξη της διπλωματίας. Προστασίας που επιτρέπει τη συνεργασία των αντιμαχόμενων παρατάξεων (κυβερνητικών δυνάμεων και ανταρτών) και των ειρηνευτικών δυνάμεων για την προστασία των Θέσεων της Παγκόσμιας Φυσικής Κληρονομιάς.

Το διεθνές θεσμικό πλαίσιο για την προστασία της φυσικής κληρονομιάς σε περίοδο εχθροπραξιών είναι ελλιπέστατο. Στην προοπτική ενίσχυσης αυτού του θεσμικού πλαισίου έχουν εκφρασθεί διεθνώς προτάσεις για την υπογραφή «Παγκόσμιας Διακήρυξης για την Ουδετερότητα του Προσωπικού Φύλαξης των Θέσεων της Παγκόσμιας Φυσικής Κληρονομιάς». Η ολοκλήρωση μιας τέτοιας Διακήρυξης απαιτεί αποφασιστικότητα από τα ενδιαφερόμενα μέρη που είναι δύσκολο να εκδηλωθεί σε συνθήκες έξαρσης των ενόπλων συγκρούσεων.

Επίσης, υποστηρίζεται ότι είναι σκόπιμη η πραγματοποίηση μιας «Παγκόσμιας Συνδιάσκεψης για τις Προστατευόμενες Περιοχές» με στόχο τη σύναψη Διεθνούς Συμφωνίας για την Προστασία της Παγκόσμιας Φυσικής Κληρονομιάς σε περίοδο εχθροπραξιών[33], ανάλογης με αυτή που ισχύει για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς σε περίοδο εχθροπραξιών[34].

[1] Η Σύμβαση για την Παγκόσμια Φυσική και Πολιτιστική Κληρονομιά κυρώθηκε με το ν. 1126 της 3-10/2/1981 «Περί κυρώσεως της εις Παρισίους την 23η Νοεμβρίου 1972 υπογραφείσης Συμβάσεως δια την προστασίαν της Παγκοσμίου Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς» (ΦΕΚ 32/Α).

[2] Στην Επιτροπή Πολιτιστικής Κληρονομιάς 2005-2007 μετέχουν εκπρόσωποι από τα κράτη: Αυστραλία, Μπένιν, Καναδά, Κούβα, Ινδία, Ισραήλ, Ισπανία, Ιαπωνία, Κένυα, Ν. Κορέα, Κουβέιτ, Λιθουανία, Μαδαγασκάρη, Μαυρίκιο, Μαρόκο, Ολλανδία, Νέα Ζηλανδία, Νορβηγία, Περού, Τυνησία, Η.Π.Α. βλ. World Heritage Committee, 2005-2007, εύρεση στις 25/7/2006, στην ιστοσελίδα: <https://whc.unesco.org/en/comittee/>.

[3] Μικρές αποκλίσεις στους αριθμούς μπορεί να οφείλονται στις διαφορετικές μεθόδους αρίθμησης των περιοχών και την καταμέτρηση των περιοχών σε δύο χώρες (π.χ. καταρράκτες Ιγκουασού).

[4] *World Heritage List*, World Heritage Centre, εύρεση στις 08 Δεκεμβρίου 2006, στην ιστοσελίδα: <https://whc.unesco.org>.

[5] *World Heritage List*, World Heritage Centre, εύρεση στις 08 Δεκεμβρίου 2006, στην ιστοσελίδα: <https://whc.unesco.org>.

[6] *The List of World Heritage in Danger*, εύρεση στις 21/12/2006, στην ιστοσελίδα: www.unesco.org/whc/kit-dangerlist.htm.

[7] *World Heritage List*, World Heritage Centre, εύρεση στις 08/12/2006, στην ιστοσελίδα: <https://whc.unesco.org>.

[8] Εύρεση στις 21 Δεκεμβρίου 2006, στην ιστοσελίδα: <https://whc.unesco.org/pg.cfm?cid=158&l=en>, (αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com>).

[9] Η πόλη ονομάζεται «το μαργαριτάρι της Αδριατικής» και κοσμείται από πανέμορφα κτίρια Γοθικού, Αναγεννησιακού και Μπαρόκ ρυθμού.

[10] *The List of World Heritage in Danger, Some illustrative cases of sites inscribed on the List of World Heritage in Danger*, Εύρεση την 1η Δεκεμβρίου 2006, στην ιστοσελίδα: <https://whc.unesco.org/en/158/>.

[11] Η Σύμβαση αυτή κυρώθηκε από τη χώρα μας με το ν. 1114/7-8/1/1981 «Περί κυρώσεως της εις Χάγην την 14ην Μαΐου 1954 υπογραφείσης Συμβάσεως «περί προστασίας των πολιτιστικών αγαθών εν περιπτώσει ενόπλου συρράξεως μετά του Κανονισμού εκτελέσεως αυτής, του Πρωτοκόλλου και των υπ' αριθ. I, II και III αποφάσεων της διασκέψεως», ΦΕΚ 6/Α.

[12] UNESCO (1954). *Final Act of the Intergovernmental Conference on the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict*. The Hague, 1954. Chapter 1, article 1, p. 8-10.

[13] UN Declares 6 November: International Day for Preventing the Exploitation of the Environment in War and Armed Conflict, Nairobi, 5th of November 2002.

[14] UNESCO (2006). "Lebanon, Properties inscribed on the World Heritage List", εύρεση την 04/12/2006 στην ιστοσελίδα: <https://whc.unesco.org/en/statesparties/lb>.

[15] *Μοίρα, Π.* (2000), Τουριστική Γεωγραφία. Ασία, Εκδ. Σταμούλη, σ. 206.

[16] «UNESCO sends experts to carry out technical assessment of the effects of the war on Lebanon's cultural heritage», Friday, 8th of September 2006, εύρεση την 04/12/2006, στην ιστοσελίδα: <https://whc.unesco.org/en/news/278>.

[17] «Mission reports on war damage to cultural heritage in Lebanon», εύρεση την 04/12/2006 στην ιστοσελίδα: <https://whc.unesco.org/en/news/283>.

[18] «Mission reports on war damage to cultural heritage in Lebanon», εύρεση την 04 Δεκεμβρίου 2006, στην ιστοσελίδα <https://whc.unesco.org/en/news/283>.

[19] «Biodiversity Conservation in Regions of Armed Conflict: Protecting World Heritage in the Democratic Republic of the Congo», εύρεση την 01 Δεκεμβρίου 2006, στην ιστοσελίδα <https://whc.unesco.org/en/activities/83/>.

[20] Πληρ. UNESCO, Democratic Republic of the Congo, Properties inscribed on the

World Heritage List, εύρεση την 05 Δεκεμβρίου 2006 στην ιστοσελίδα:
<https://whc.unesco.org/en/list/136> .

[21] Το Εθνικό Πάρκο Garamba ενεγράφη στον Κατάλογο με βάση τα κριτήρια iii και iv λόγω της παρουσίας σημαντικών πληθυσμών σπάνιων και κινδυνευόντων με εξαφάνιση πληθυσμών όπως ελέφαντες, καμηλοπαρδάλεις και του λευκού ρινόκερου βλ. *Sheppard, D. and G. Debonnet* (2006). Mission Report. Reactive Monitoring Mission to Garamba National Park in Democratic Republic of Congo, 30 March-7 April 2006, p. 6, στο World Heritage/30 COM, Paris, 5 June 2006. UNESCO, Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage. World Heritage Committee, Thirteen Session/Vilnius Lithuania, 8-16 July 2006, Item 7 of the provision Agenda: State of Conservation of Properties Inscribed on the WHL and/or on the List of World Heritage in Danger. Report of the Joint-UNESCO-IUCN reactive monitoring mission Garamba National Park Democratic Republic of Congo, N. 136, 30 March-7 April 2006, WHC-06/30.COM.7A.

[22] UNESCO/WHC (2005). World Heritage Reports 16, ed. Marc Patry, World Heritage at the Vth IUCN World Parks Congress Durban (South Africa), 8-17 September 2003, Debonnet, Guy and Kes Hillman-Smith, «Supporting Protected Areas at a Time of Political Turmoil: World Heritage Sites in the DRC» p. 28.

[23] UNESCO/WHC (2005). World Heritage Papers 17. “Promoting and Preserving Congolese Heritage. Linking Biological and Cultural Diversity”. Proceedings of the Conference and Workshops/ UNESCO, 13-17 Septembre 2004, p. 126.

[24] UNESCO/WHC (2005). World Heritage Papers 17. “Promoting and Preserving Congolese Heritage. Linking Biological and Cultural Diversity”. Proceedings of the Conference and Workshops/ UNESCO, 13-17 Septembre 2004, p. 108.

[25] «Hippo Massacre in Virunga National Park (DRC): UNESCO Reacts», Thursday, November 23, 2006 εύρεση την 03 Δεκεμβρίου 2006 στην ιστοσελίδα:
<https://whc.unesco.org/en/news/296> .

[26] UNESCO/WHC (2005). World Heritage Papers 17. “Promoting and Preserving Congolese Heritage. Linking Biological and Cultural Diversity”. Proceedings of the Conference and Workshops/ UNESCO, 13-17 Septembre 2004, p. 111.

[27] Sheppard, D. and G. Debonnet (2006). Mission Report. Reactive Monitoring Mission to Garamba National Park in Democratic Republic of Congo, 30 March-7 April 2006, p. 6, στο World Heritage/30 COM, Paris, 5 June 2006. UNESCO, Convention

Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage. World Heritage Committee, Thirteen Session/Vilnius Lithuania, 8-16 July 2006, Item 7 of the provision Agenda: State of Conservation of Properties Inscribed on the WHL and/or on the List of World Heritage in Danger. Report of the Joint-UNESCO-IUCN reactive monitoring mission Garamba National Park Democratic Republic of Congo, N. 136, 30 March-7 April 2006, WHC-06/30.COM.7A., p. 7.

[28] Το Κονγκό υπήρξε βελγική αποικία (Δημοκρατία του Κονγκό). Η χώρα έγινε ανεξάρτητη το 1960 με την ονομασία Ζαΐρ. UN (1995). *Basic Facts About the United Nations*, Department of Public Information, New York, p. 37.

[29] «Biodiversity Conservation in Regions of Armed Conflict: Protecting World Heritage in the Democratic Republic of the Congo», εύρεση την 01/12/2006, στην ιστοσελίδα <https://whc.unesco.org/en/activities/83/>.

[30] Το Sahel είναι μια περιοχή της δυτικής Αφρικής, που ουσιαστικά αποτελεί μία ζώνη «μετάβασης» από την άνυδρη έρημο Σαχάρα στα βόρεια, στις υγρές τροπικές περιοχές του νότου. Στην περιοχή κυριαρχεί η σαβάννα με χαμηλή βλάστηση. *Μοίρα, Π.* (2001). Τουριστική Γεωγραφία. Αφρική-Αμερική-Ωκεανία. Εκδόσεις Σταμούλη, σ. 91.

[31] *Μοίρα, Π.* (2001). Τουριστική Γεωγραφία. Αφρική-Αμερική-Ωκεανία. Εκδόσεις Σταμούλη, σ. 93.

[32] UNESCO, Niger, *Air and Ténéré Natural Reserves*, εύρεση την 08/01/2007 στην ιστοσελίδα: <http://whc.unesco.org/archive/repcom98.htm#sc573>.

[33] UNESCO/WHC (2005). *World Heritage Papers 17*. "Promoting and Preserving Congolese Heritage. Linking Biological and Cultural Diversity". Proceedings of the Conference and Workshops/ UNESCO, 13-17 Septembre 2004. p. 111.

[34] The Hague Convention and its two 1954 and 1999 Protocols. Εύρεση την 09/01/2006 στην ιστοσελίδα: https://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13637&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html., αναζήτηση στο δικτυακό τόπο <https://google.com>

Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict with Regulations for the Execution of the Convention 1954, The Hague, 14 May 1954.

Νόμος και Φύση

Αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη
<https://nomosphysics.org.gr>

Εύρεση στις 15/10/2006, στην ιστοσελίδα:
<https://portal.unesco.org/la/convention.asp?KO=13637&language=E&order=alpha>,
αναζήτηση στο δικτυακό τόπο: <http://www.google.com>.